

Familj

INSÄND TEXT

Bilder till födelsedagstexter ska vara någorlunda nytagna för att publiceras tillsammans med ett referat. Bifogade ungdomsbilder returneras.

REDAKTÖR: ING-MARIE CARLSSON
E-POST: FAMILJ@SLA.SE
TELEFON: 0500-46 75 63

FORNTIDEN. Tidigare än man trott

Första ostmakarna i norra Europa

Människor i norra Europa kunde framställa ost redan för 7500 år sedan. Det finns det nu entydiga bevis för, rapporterar ett internationellt forskarlag i tidskriften Nature.

Forskarna drar slutsatserna efter att ha detaljstuderat keramik som hittats i Kuyavia-regionen i Polen. De har analyserat fettsyror som de skiljt ut ur oglaserad keramik perforerad med ett antal små hål, ett slags siktkärl. Kärlen är enligt forskarna mycket snarlika de filter som i dag används vid ystning.

Med hjälp av biomarkörer för lipider och isotopanalyzer kunde de detaljstudera fettsyror som bevarats i keramiken. Analyserna visar att siktkärlen

verkligen använts för att framställa mjölkbaseerade produkter, som ost. Tidigare har det varit oklart om människor i Nordeuropa ens födde upp nötkreatur för mjölkens skull i ett så tidigt skede.

Längre hållbarhet

Rester av mjölk har tidigare upptäckts i keramik från utgrävningsplatser i nordvästra Anatolien och i Libyen. Fynden dateras till för 8 000 respektive 7 000 år sedan, men i de fallen har det varit omöjligt att slå fast att mjölken sedan utvecklats till ostprodukter.

Förmågan att förädla mjölk till framför allt ost var enligt forskarna oerhört viktigt i de tidiga jordbrukarsamhällena. På det sättet kunde mjölkproduk-

ter bevaras under längre tid och var även lättare att transportera.

Mindre laktos

Och minst lika viktigt - osten blev också lättare att smälta för de förhistoriska bönderna. I processen från mjölk till ost minskade innehållet av laktos, vilket var en stor fördel eftersom människorna på den tiden var laktosintoleranta, som de flesta människor i Asien är i dag.

- Att framställa ost är också ett synnerligen effektivt sätt att utnyttja näringsvärdet i mjölk, utan att människor blir sjuka på grund av laktosen, säger Peter Bogucki, medförfattare till studien.

P O Lindström
TT

LULEÅ. Nya rön

Musik i luren är rena hälsokuren

Den bärbara musikspelaren har blivit ett verktyg för storstadsmänniskan att klara stress, buller och trängsel, enligt Marie Skånland, forskare vid Norges musikhögskola. Hon har skrivit en doktorsavhandling om detta.

Marie Skånlands tes är att möjligheten att lyssna på självvald musik kan liknas vid friskvård som motverkar ohälsa och stärker det egna välbefinnandet.

- Ja, även om jag inte tror att folk tänker "nu håller jag på med friskvård" när de lyssnar på musik de tycker om, eller att "nu får jag mer energi för att jag lyssnar på musik", säger Marie Skånland.

- Men när man går lite djupare, som jag gjort när jag talat med människor, så är det mycket som pågår på ett psykologiskt plan när

man lyssnar på musik. Det som är centralt är att det handlar om stämningar och hur man reglerar stämningar, säger en man.

Hennes doktorsavhandling om musikspelarens funktion för storstadsmänniskor bygger bland annat på djupintervjuer med tolv Oslobor.

De berättar att musikspelaren hjälper dem att klara jobbpendlingen i rusningstid. Oväsen, trängsel, värme och skakningar blir uthärdligt, och resan kan till och med bli njutbar med hjälp av musiken.

- Det är lite som Valium light, säger en man.

- När du sitter där med pluggar i öronen är det ingen som ställer onödiga frågor, du får vara i fred, säger en kvinna.

Musikspelaren ger också möjlighet att påverka den egna sinnesstämningen.

- De jag intervjuade säger

ofta att de sätter på musik som gör dem motiverade att gå till jobbet och ger energi så att de kommer i gång med dagen, säger Marie Skånland.

- På väg hem från jobbet kan de lyssna på musik för att koppla bort jobbet. De beskriver det som väldigt effektivt.

Den känsla av kontroll som en bärbar musikspelare ger är hälsobefrämjande, enligt Marie Skånland.

Hennes intervjupersoner har utvecklat stor färdighet i att använda musiken för att klara storstadslivet.

- Att utveckla den här färdigheten är inte resultatet av något medvetet arbete. Det sker omedvetet genom att man av erfarenheten lär sig hur man påverkas av musik i olika situationer, säger Marie Skånland.

Per Vallgård
TT

DAGENS NAMN

Abraham

härstammar från hebreiskan och har tolkats "fader till många" eller "stamfader". I Bibeln är också patriarken Abraham israeliternas stamfar. Namnet kom hit under medeltiden, men har aldrig varit särskilt vanligt. Cirka 1 000 personer heter Abraham, omkring 400 kallas så eller har det som förstanamn.

I morgon: Isak

Bemärkelsedagen.

I dag firas nationaldagen i den västafrikanska staten Niger, till minne av att Niger 1958 blev en autonom republik inom franska samväldet. 1960 blev Niger helt självständigt.

NYFÖDDA.

Karin Borg och Stefan Svensson, Skövde, fick en pojke den 10 december. Han vägde 3 170 g, var 49 cm lång och ska heta Robin.

Malin Albinsson och Benny Banarp, Tidaholm, fick en flicka den 28 november. Hon vägde 4 455 g, var 52 cm lång och ska heta Nike.

Frida Stigh och Andreas Berggren, Skultorp, fick en flicka den 13 december. Hon vägde 3 620 g, var 50 cm lång och ska heta Tilda.

FRÅN LÄSARNA.

Julen hälsades i Elimkyrkan

PROGRAM. Under rubriken Julföreställning hälsades på söndagen julen inför en stor publik i Elimkyrkan i Skövde.

Pastor Annelie Dagerås välkomnade och Ingrid Crona läste i upptakten julevangeliet, kring vilket man byggde ett innehållsrikt program.

Elimkyrkans gospelkör inspirerades med skönsång, liksom församlingskören. Det bjöds på kvartett- och duettsång samt uppskattat luciatåg av småstjärnorna. Ett flertal av värdförsamlingens medlemmar, som gestaltade Josef, Maria och herdarna, synliggjorde betydelsen av julbudskapet. Adams julsång - "O, helga natt" - framförd av solisten Leif Blomgren utgjorde avslutningen. Vid flygeln tjänstgjorde under hela programmet musikern Olle Vinensjö. Samkväm efteråt i församlingens våning sattes punkt för välkomnande av julen i Elimkyrkan Skövde.

NAMN VI MINNS.

SUVERÄNA. För 275 år sedan, 1737, avled den legendariske fiolbyggaren Antonio Stradivari. Tillsammans med sina två söner och elever byggde han omkring 1 100 instrument under sin 70-åriga gärning. I dag är hans fioler hett eftertraktade och betingar skyhöga priser.

FÖDELSEDAGAR.

90 år Thore Samuelsson

90 år fyller den 20 december Karl Thore Ferdinand "Sam" Samuelsson på Järpstigen i Karlsborg. Sam föddes i Appuna, Östergötland, i en statarfamilj med elva barn. Redan 13 år gammal lämnade han hemmet för att försörja sig som dräng på olika gårdar. Som 17-åring tog han värvning vid Livgrenadjärregementet (I4) i Linköping. 1943 kommanderades han till ett par års tjänstgöring i Stockholm vilket medförde att han stannade kvar där, bildade familj och bytte förband till Svea livgarde (II). År 1952 utvaldes han att ingå i den första befälsuppsättningen vid det nya förbandet Arméns Fallskärmsjägarskola (FJS) i Karlsborg. Tjänstgöringen där kom att vara till pensioneringen 1978. Huvuddelen av dessa 26 år var han utbildare inom luftlandsättningssteknikens olika delar och har genom sin erfarenhet, stora kreativitet och föregångsmannaskap starkt bidragit

till att utveckla FJS på många områden.

Sam blev en av våra första svenska uppvisningshoppare och ingick också i den grupp entusiaster som bildade den civila föreningen Svenska Fallskärmsklubben. Inom den delen gick han kurser i Tjeckoslovakien och Frankrike och gjorde under sin hoppkarriär cirka 1000 fallskärmschopp.

Under FJS stora idrottsliga period på 50- och 60-talet ingick han i laget som tre gånger vann fälttävlan (orientering och skytte) mellan försvarets samliga förband och därmed hemförde priset Kungens Kanna. Även SM-seger i lag i samma gren ingår i meritlistan.

Ett stort intresse genom alla år har varit jakt, främst med stövare. Han har också varit ledare för bland annat jägarexamenskurser och var med vid bildandet av Karlsborgs jaktvårdskrets. Sam är kry och alert och är som alltid en frisk fläkt i den stora vänkretsen. Han delar sitt liv med hustrun Britt samt tre söner med familjer som sina närmaste.

R. Käck

HÖRT OCH HÄNT.

HEDERSLEDAMOT. Stikkan Andersson utsågs denna dag 1991 till hedersledamot av Kungliga Musikaliska Akademien. 1959 gjorde han schlagern År du kär i mig ännu, Klas-Göran? Därefter blev det mängder av låtar. Stikkan Andersson fanns med bakom kulisserna när Abba gjorde succe och han instiftade också Polarpriset.